

Arqueologia de les Dones

Dades generals

Codi assignatura	100379
Crèdits ECTS	6
Curs i període	2013-2014 , 2on semestre
Lloc	Facultat de Filosofia i Lletres
Llengua	Castellà
Professora	Cristina Rihuete Herrada Departament de Prehistòria Grup de recerca ASOME < http://asome.uab.cat/ > Despatx B9-117 cristina.rihuete@uab.cat 935 811 187 Horari d'atenció: dl i dx 12:00 a 13:00

Objectius

Els objectius generals de l'assignatura són: (1) analitzar els biaxos androcèntrics de la teoria i la pràctica arqueològiques, (2) conèixer les alternatives proposades des de la teoria social i l'activisme feminista, (3) mostrar de forma pràctica el vessant interdisciplinari dels estudis de gènere, (4) aprofundir en les noves metodologies i tècniques d'anàlisi a l'abast de l'arqueologia.

Continguts i metodologia

El programa desenvolupa tres grans blocs temàtics. El primer, de caire introductori, exposa els fonaments de la concepció de les dones a la societat occidental, la trajectòria i pluralitat del moviment feminista i el seu impacte en les ciències socials i els estudis històrics. El segon aprofundeix en conceptes clau de la diferenciació social per raó de sexe com ara sexisme i androcentrisme, desenvolupament de la noció de gènere, implantació dels sistemes patriarcals, la família com a organització social, sexualitat i reproducció o treball i producció. El tercer bloc analitza la trajectòria de l'arqueologia de les dones des de les primeres alternatives als models androcèntrics sobre els orígens de la humanitat i la divisió sexual del treball. Aquesta secció inclou nombrosos casos pràctics de diferents continents i cronologies que abasten els àmbits de les pràctiques funeràries, l'anàlisi espacial dels assentaments, la interpretació de les restes materials en clau social i econòmica, el simbolisme de les representacions figuratives o les noves tècniques de l'arqueologia bio-molecular (anàlisis de paleodieteta, filiació i parentiu).

La docència dels dos primers blocs inclou sessions teòriques i debat analític a classe de diferents texts. El tercer bloc es desenvoluparà en format seminari amb la participació activa de l'alumnat mitjançant treballs de realització personal.

Programació

Bloc 1. Introducció: la curta historia de la *història de les dones*

- 1.1. Moviment i teoria social feminista
- 1.2. *Women studies* i *Her-story*

Bloc 2. Conceptes clau en els estudis històrics i en les CCSS

- 2.1. Androcentrisme i sexisme
- 2.2. La categoria gènere
- 2.3. Patriarcat
- 2.4. Sexe i parentiu
- 2.5. Producció, treball i classe

Bloc 3. L'arqueologia i els estudis de les dones

- 3.1. El discurs androcèntric en arqueologia
- 3.2. Arqueologia del gènere, arqueologia feminista i teoria *queer*
- 3.3. Pràctiques socials i sexuació del passat

Bloc 4. Casos pràctics

- 4.1. Orígens i evolució de la humanitat.
- 4.2. Representacions femenines: les figuretes paleolítiques.
- 4.3. Arqueologia bio-molecular: filiació i parentiu en la recerca del grup LBK.
- 4.4. Arqueologia funerària i diferenciació social: necròpolis de l'edat del bronze

Avaluació

La matèria serà avaluada mitjançant els següents procediments:

1. Ressenya: 20% de la nota.
2. Exercici pràctic: 20% de la nota.
3. Treball sobre un cas d'estudi: 50% de la nota. Al llarg de les quatre primeres setmanes del curs es fixarà la temàtica, l'esquema general i la bibliografia bàsica. Durant la fase de preparació, el treball serà presentat al conjunt de la classe segons un calendari acordat prèviament. El termini de lliurament del treball coincidirà amb el darrer dia de sessions teòriques.
4. Participació activa en el desenvolupament dels seminaris, realització d'exercicis i exposicions orals: 10% de la nota.

La no presentació de qualsevol dels tres treballs obligatoris (punts 1 a 3) comptabilitzarà com a zero en l'avaluació.

Bibliografia bàsica

Blocs 1 i 2

Bear, M.F., Connors, B.W. y Paradiso, M.A. (2007), "Sex and the brain", en *Neuroscience. Exploring the Brain*. 3ª ed., Lippincott Williams & Wilkins, capítulo 17, págs. 533-562.

Butler, J. (1990), *Gender Trouble. Feminism and the Subversion of Identity*. Routledge, Londres [traducció castellana en Paidós, Barcelona, 2001]

Butler, J. (2004), *Undoing Gender*. Routledge, New York [traducció castellana en Paidós, Barcelona, 2004].

Cavarero, A. (1987) 'Per una Teoria della Differenza Sessuale', en Diotima (1987) *Il Pensiero della Differenza Sessuale*, La Tartaruga, Milano, págs. 41-79.

Delphy, Ch. (1985), *Por un feminismo materialista. El enemigo principal y otros textos*. La Sal, Barcelona.

Díaz-Andreu, M. y Sørensen, M.L.S. (1998), *Excavating Women. A History of Women in European Archaeology*. Routledge, Londres.

Fausto-Sterling, A. (2000), *Sexing the Body. Gender politics and the construction of sexuality*. Basic Books, New York [traducció castellana *Cuerpos sexuados. La política de género y la construcción de la sexualidad*, Melusina, Sta. Cruz de Tenerife, 2006].

Gilchrist, R. (1991), "Women's Archaeology? Political Feminism, Gender Theory, and Historical Revisionism", *Antiquity*, 65, págs. 495-501.

Haraway, D. (1995), *Ciencia, cyborgs y mujeres*. Cátedra, Col. Feminismos. Madrid.

Lerner, G. (1986), *The Creation of Patriarchy*, Oxford University Press [traducció castellana en Crítica, Barcelona, 1990]

Mérida Jiménez, R.M. (ed.) (2002), *Sexualidades transgresoras. Una antología de estudios queer*. Icaria, Barcelona.

Moreno, A. (1986), *El arquetipo viril protagonista de la historia. Ejercicios de lectura no androcéntrica*. La Sal, Barcelona.

Muraro, L. (2000), "Autoridad y autoría", en Segura, C. y Cerrada, A.L. (eds.), *Las mujeres y el poder. Representaciones y prácticas de vida*. Asociación Cultural Al-Mudayna, Madrid, págs. 9-20.

Ortner, S. O. (1972), "Is Female to Male as Nature is to Culture?", *Feminist Studies*, 1(2), págs. 5-31.

Rivera, M. (1994), *Nombrar el mundo en femenino. Pensamientos de las mujeres y teoría feminista*. Icaria, Barcelona.

Sanahuja Yll, Mª.E. (2001), *Cuerpos Sexuados. Objetos y Prehistoria*. Cátedra, col. Feminismos, Madrid.

Sau, V. (1990), *Diccionario Ideológico Feminista*. 2ª ed., Icaria, Barcelona.

Blocs 3 i 4

AAVV, (2006), *Las mujeres en la prehistoria*. Museu de Prehistòria de València, Diputació de València.

Adovasio, J.M., Soffer, O. y Page, J. (2007), *The Invisible Sex. Uncovering the true roles of Women in Prehistory*. Left Coast Press, Walnut Creek, California [traducció castellana en Lumen, Barcelona, 2008].

Allen, N., Callan, H., Dunbar, R. y James, W. (eds.) (2001), *Early human kinship. From sex to social reproduction*. Wiley-Blackwell, Oxford

Arnold, B. y Wicker, L. (eds.) (2001), *Gender and the Archaeology of Death*. Altamira Press, Walnut Creek.

Berrocal, Mª C. (2009), "Feminismo, teoría y práctica de una arqueología científica", *Trabajos de Prehistoria*, 66 (2), págs. 25-43.

Bolger, D. (ed.), (2013), *A companion to gender prehistory*. Wiley-Blackwell, Oxford.

Brown, T. y Brown, K. (2011), *Biomolecular archaeology. An introduction*. Wiley-Blackwell, Oxford.

Conkey, M.W. y Spector, J.F. (1984), "Archaeology and the Study of gender", *Advances in Archaeological Method and Theory*, 7, págs. 1-38.

Colomer, E., González, P., Montón, S. y Picazo, M. (comp.) (1999), *Arqueología y teoría feminista. Estudios sobre mujeres y cultura material en arqueología*. Icaria-Antrazyt, Barcelona.

Escoriza, T. (2002), "Representations of women in Spanish Levantine rock art. An intentional fragmentation", *Journal of Social Archaeology*, 21(1), págs. 81-108.

Gero, J.M. y Conkey, M. (eds.) (1991), *Engendering Archaeology. Women and Prehistory*. Blackwell, Oxford.

Gurven, M. y Hill, K. (2009), "Why do men Hunt? A reevaluation of "Man the Hunter" and the Sexual Division of Labor", *Current Anthropology*, 50 (1), págs. 51-74

Hernando, A. (2007), "Sexo, Género y Poder. Breve reflexión sobre algunos conceptos manejados en la Arqueología del Género", *Complutum*, 18, págs. 167-174.

Hollimon, S. E. (2011), "Sex and gender in bioarchaeological research", en Agarwal, S.C. y Glencross, B. (eds.), *Social bioarchaeology*. Wiley-Blackwell, Oxford

Joyce, R. A. (2008), *Ancient Bodies, Ancient Lives. Sex, Gender and Archaeology*. Thames & Hudson, Nova York.

López Ruiz, C. y Parra, J. (eds.) (2012), *La Arqueología funeraria desde una perspectiva de género. II Jornadas Internacionales de Arqueología y Género*. UAM ediciones, Madrid.

Martínez Pulido, C. (2012), *La senda mutilada. La evolución humana en femenino*. Biblioteca Nueva-Minerva, Siglo XXI, Madrid.

Masvidal, C. y Picazo, M. (2005), *Modelando la figura humana. Reflexiones en torno a las imágenes femeninas de la Antigüedad*. Biblioteca General 24, Quaderns Crema, Barcelona.

Montón Subías, S. y Sánchez Romero, M. (eds.) (2008), *Engendering Social Dynamics: The Archaeology of Maintenance Activities*. BAR Internacional Series 1862, Oxford

Nelson, Sarah Milledge (2006), *Handbook of Gender in Archaeology*. Altamira Press, Lanham.

Pérez Rodríguez, M., Vila, A. I Escoriza-Mateu, T. (eds.) (2011), *Arqueología feminista: investigación y política Homenaje a Encarna Sanahuja Yll*. Monográfico de RAMPAS (vol. 13), Universidad de Cádiz.

Rihuete, C. (2003), "Esqueletos humanos en la investigación de la diferencia sexual", en Molas, Mª D. y GUERRA, S. (eds.), *Morir en femenino: mujeres, ideología y prácticas funerarias desde la Prehistoria hasta la Edad Media*, Edicions Universitat de Barcelona, Col. Breviaris 7, Barcelona, pàgs. 17-50

Sanahuja Yll, M^a.E. (2001), *Cuerpos Sexuados. Objetos y Prehistoria*. Cátedra, col. Feminismos. Madrid.

Sanahuja Yll, Mª E. (2007), *La cotidianeidad en la Prehistoria. La vida y su sostenimiento*. Icaria-Antrazit, Barcelona.

Sánchez Romero, M. (ed.) (2005), *Arqueología y Género*. Universidad de Granada.

Schmidt. R.A. y Voss, B. (eds.) (2000), *Archaeologies of Sexuality*, Routledge, Londres.

Thornhill, R. y Gangestad, S. W. (2008), *The Evolutionary Biology of Human Female Sexuality*. Oxford University Press.

Walde, D. y Willows, N.D. (eds.) (1991), *The Archeology of gender: proceedings of the twenty-second Annual Conference of the Archaeological Association of the University of Calgary*. University of Calgary, Calgary.

Recursos electrònics

Epistemologia feminista. <http://plato.stanford.edu/entries/feminism-epistemology/>

Filosofia: autores, temàtiques, història (Internet Enclyopedia of Philosophy) | <http://www.iep.utm.edu/>

Mujeres en red. <http://www.mujaresenred.net/>

Ca la dona. <http://www.caladona.org/>

Pikara magazine. <http://www.pikaramagazine.com/>

Centro de Documentación de Mujeres Maite Albiz (Euzkadi). <http://www.emakumeak.org/es>

Sexismo <http://puntogenero.inmujeres.gob.mx/Portal/madig/sexismo/index.html>

Historia material de las mujeres <http://pastwomen.uab.cat/es/historia>

Images of Women in Ancient Art (Chris Witcombe) <http://www.arthistory.sbc.edu/imageswomen/f3-women.html>

Arqueología de Género. <http://www.facebook.com/pages/Arqueolog%C3%ADa-de-G%C3%A9nero/166142136785490>